

TÜRKİYE’DE GİRİŞİMCİLİĞİN GELİŞİMİ: GİRİŞİMCİLER ÜZERİNDE NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Özlem ÇETİNKAYA BOZKURT¹

Adnan KALKAN²

Osman KOYUNCU³

Ali Murat ALPARSLAN⁴

ÖZET

Bir ülkenin kalkınmasında girişimciliğin artırılması, girişimci özelliklerinin ve niteliğinin geliştirilmesi son derece önemlidir. Başarılı girişimcilik faaliyetleri ülkede istihdam yaratılmasında, ekonomik büyümenin hızlandırılmasında, yeni endüstrilerin ortaya çıkmasında, toplumun değişim ve gelişim sürecinde oldukça işlevseldir.

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de faaliyet gösteren girişimcilerin, girişimci niteliğinin geliştirilmesine yönelik görüşlerini ve önerilerini tespit etmektir. Ayrıca, girişimcilik kültürünün nesilden nesile aktarılmasında nelerin etkili olduğunu ve Türkiye’de girişimci sayısını arttırmak için neler yapılması gerektiğini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda gerekli verilerin elde edilebilmesi için Antalya ilindeki girişimcilerle derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Detaylı verilerin elde edildiği mülakatlar içerik analizi ile incelenerek değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Girişimci, Girişimcilik, Nitel Araştırma*

¹ Yrd. Doç. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Bucak Zeliha Tolunay Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulu, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü Öğretim Üyesi, e-mail: ozlemcetinkaya@mehmetakif.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Bucak Zeliha Tolunay Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulu, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü Öğretim Üyesi, e-mail: adnankalkan@mehmetakif.edu.tr

³ Arş. Gör., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Bucak Zeliha Tolunay Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulu, Muhasebe ve Finansal Yönetim Bölümü Öğretim Elemanı, e-mail: osmankoyuncu@mehmetakif.edu.tr

⁴ Arş. Gör., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Bucak Zeliha Tolunay Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulu, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü Öğretim Elemanı, e-mail: alimurat@mehmetakif.edu.tr

THE DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURSHIP IN TURKEY: A QUALITATIVE RESEARCH ON ENTREPRENEURS

ABSTRACT

Promoting entrepreneurship and developing entrepreneurial characteristics and quality is very important to attribute for a country's development. Successful entrepreneurial activities are quite functional in creating employment in country, accelerating economic growth, the emergence of new industries and the process of change and development in the society.

The purpose of this study is to determine the views and suggestions of successful entrepreneurs operating in Turkey about the development of the property of entrepreneurship. Besides time this study aim to determine, what is effective in intergenerational transfer of entrepreneurial culture and what needed to be done to increase the number of entrepreneurs in Turkey. In accordance with this purpose, in order to obtain the required data, in depth interviews were conducted with entrepreneurs in the province of Antalya. Detailed data are obtained from interviews by examining and assessing by the analysis of the content

Key Words: *Entrepreneur, Entrepreneurship, Qualitative Research*

GİRİŞ

Ekonomi ve işletme literatüründe girişimcilik, işsizliğin önlenmesinde, ekonomik büyümenin hızlandırılmasında ve toplumsal yapıda değişimci/yenilikçi bir sürecin başlatılmasında temel faktör olarak görülmektedir. Bu bağlamda girişimcilik potansiyeline sahip bireylerin sahaya çıkarılabilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu bireylerin ortaya çıkarılması ve girişimcilik ruhunun geliştirilmesi için; bireyin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve kültürel yapı, aile, toplumsal davranış örüntüleri, eğitimin kalitesi, düzeyi, genel ekonomik koşullar ile devletin girişimciliğin gelişmesine ilişkin teşvik edici tutum ve uygulamaları gereklidir. Özellikle gelişmekte olan ülkemizde girişimci ruha sahip kişilerin yetişememesi dış kaynaklı büyümeye neden olarak, etkin bir gelişim süreci içerisine girilmesine engel olacaktır.

Babson College ve London School of Economics tarafından oluşturulan Dünya Girişimcilik Platformunun yaptığı çalışmaya göre girişimciliği etkileyen unsurlar ülke alt yapısı ve girişimcilik alt yapısı olarak

temel iki boyutta toplanmaktadır. Ülke alt yapısı olarak ekonominin dışı açıklığı, devletin rolü, finans sektörünün etkinliği, teknoloji yoğunluğu, fiziksel alt yapı, yönetim becerileri, esnek işgücü pazarı, yasal kurumlar, ekonomik büyüme, sosyal, politik ve kültürel ortam sayılmaktadır. Girişimcilik alt yapısı olarak finans, devlet politikaları, devlet programları, eğitim, Ar-Ge transferi, ticari alt yapı, iç pazarın dışı açık olması, fiziksel alt yapı ve kültürel normlar yer almaktadır (Börü, 2006).

Girişimci olabilmenin altında yatan bu faktörler, nihayetinde girişimci özelliklerinin bir bireyde toplanabilmesine ilişkindir. Esas olan bu özellikleri karakterinde barındıran, doğru alanlara kaydırılmış, iyi bir eğitim almış, ailesi, toplumu ve devleti tarafından desteklenen bireyler oluşturabilmektir. TÜGIAD’ın 1993 yılında yaptığı araştırmada Türk sanayici ve işadamlarına bir girişimcide bulunması gereken nitelikler konusunda yöneltilen soruya verilen cevaplar arasında “girişimcinin ileriye görebilme yeteneği” büyük bir kesim tarafından (75,9) çok önemli bulunmuştur. Önem derecesine göre sırasıyla diğer özellikler; “yenilik yaratma yönü”, “analiz yeteneği ve risk üstlenme özelliği”, “örgütlenme yeteneği”, “iletişim kurma becerisi”, “başarma hırsı”, “karar verme yeteneği”, “liderlik nitelikleri”, “rekabetçi anlayış” ve “tutumlu olma” şeklinde ifade edilmiştir. Aynı araştırmada “2000’li yıllarda Türk girişimcileri hangi niteliklere sahip olmalıdır?” sorusuna ilk üçte sırasıyla “iyi bir eğitim almak”, “dünyadaki gelişmelere ayak uydurmak” ve “yeniliklere açık olmak” yanıtları verilmiştir. İleriye görebilmek, yabancı dil bilmek, yaratıcı ve analiz yeteneğine sahip olmak gibi nitelikler ise girişimcilerin en çok birleştikleri noktalar olmuştur. Ancak unutulmamalıdır ki girişimcilik sosyal ve kültürel bir olgudur. Başarılı bir uygulama için girişimciliğin evrensel nitelikleri yanında yerel nitelikleri de belirlenip ortaya konmalıdır (Durukan, 2000).

“Girişimcilik doğuştan mıdır, yoksa sonradan mı oluşur?” tartışmaları yapılırken insanın girişimci olarak doğmadığı; var olan potansiyelin kültürel, sosyolojik, psikolojik, sosyo-psikolojik, politik ve ekonomik çevre faktörleri ile bireylere kazandırıldığı inancı yaygınlaşmıştır. İnsanda girişimciliğin etkileri genetik olarak var olabilir. Ancak ailenin, çevrenin ve eğitimin de girişimci kişiliğin oluşmasında çok önemli etkenler olduğunun bilinmesi gerekir. Bir kişinin girişimci olabilmesi için bir takım niteliklere sahip olmayı gerektirdiği çeşitli araştırmacılar tarafından ileri sürülmektedir. Pek çok çalışmada girişimcinin özelliklerinden bahsedilmesine rağmen, literatürde genel kabul gören bir özellikler listesi görmek ve oluşturmak oldukça zordur. Oluşturulmuş özellikler üzerinden araştırmalara yönelmek yerine girişimci örneklemeleri üzerinde nitel araştırmalar ile mevcut şartlarda girişimcinin sahip olması gereken özellikleri tespit etmenin daha değerli olduğu düşünülmektedir.

I. GİRİŞİMCİ KAVRAMI VE GİRİŞİMCİLERİN ÖZELLİKLERİ

Girişimci kavramının herkes tarafından bilinen ilk tanımı, 18. Yüzyılın başlarında Richard Cantillon'un yaptığı tanımdır. Cantillon 1755 yılında basılan “Essai sur la nature du commerce en general” adlı eserinde, girişimcinin risk alma özelliğini vurgulamaktadır. Girişimci kavramı Fransız iktisatçı Jean Baptiste Say tarafından da kullanılmıştır. Say Cantillon'un tanımını geliştirerek; “girişimcinin risk üstlenme kadar üretim faktörlerini örgütleme ve yönetme niteliklerine de sahip olması gerektiği” üzerinde durmuştur (Hisrich ve Peters, 1995: 6). Girişimcilik teorisine, muhtemelen en önemli ve en bilinen katkı “The Theory of Economic Development” adlı kitabında girişimciyi yeniliği sunan birey olarak tanımlayan Joseph Schumpeter tarafından yapılmıştır (Aidis, 2003: 4). Joseph Schumpeter girişimcinin, özünde bilindik çalışma kalıplarından sıyrılıp yeni bir tarz oluşturarak çalışmasını sürdürdüğünü belirtmiştir (Kuratko ve Hodgetts, 2001: 29). Yani girişimci inovasyon yapan ve denenmiş teknolojileri geliştiren kişi olarak ifade edilmiştir.

Bygrave ve Hofers ise girişimciyi, "fırsatları algılayarak, fırsatlar doğrultusunda işletmesini şekillendiren kişi" olarak tanımlamıştır (Mueller ve Thomas, 2001). Girişimcilik teorisine önemli katkılarda bulunan Hisrich ve Peters (2001), girişimciyi; “emek, hammadde ve diğer varlıkları daha büyük değer/imbân yaratacak şekilde bir araya getiren kişi” olarak tanımlamaktadırlar. Girişimciyi, “kaynaklar konusunda öngörüle bulunarak işi planlayan, insan kaynaklarını örgütleyerek girdilerin işlenmesini sağlayan ve elde edilen çıktıyı da kârlılık yaratacak biçimde tüketicilerin kullanımına sunma becerisini gösteren kişi” şeklinde tanımlamak da mümkündür (Silve ve David, 1983). Buna göre girişimci emek, teknoloji, sermaye ve doğal kaynaklar olarak sayılan üretim faktörlerini en güncel teknik yöntem ve bilgilerle analiz edip bir araya getirerek mal veya hizmet üreten birey olarak ön plana çıkmaktadır.

Bu tanımlar farklılıklar içermesine karşın, aslında temel noktalarda bütün yazarların ortak noktalarda buluştuğunu söylemek mümkündür. Bu noktalar, yenilikçi düşünme, fırsatları görebilme, yeni bir iş kurma, yeni ürün üretme vb. olarak sayılabilir. Ancak girişimcilik alanında yapılan her tanımın eksik bir yanı olabileceği de unutulmamalıdır. Bunun sebeplerinden biri, girişimci kişilerin her birinin kendine özgü bir girişimcilik anlayışının olması ve bu çerçevede farklı girişimcilik örnekleri sergilemeleridir.

Girişimcilerin taşıdıkları kişilik özellikleri ile ilgili birçok farklı görüş bulunmaktadır. Değişik araştırmacılar tarafından girişimcilerin **yenilikçi** (Herron, 1992; Geisler, 1993; Drucker, 1998; Daft, 2005; Hisrich vd., 2005; Hitt vd., 2005; Küçük, 2005), **risk alan** (Geisler, 1993; Johnson /

Hayes, 1996; Drucker, 1998; Hisrich vd., 2005; Hitt vd., 2005; Küçük, 2005; Zhao vd., 2005; Hewison/Badger, 2006), **değişim odaklı** (Luchsinger/Bagby, 1987; Herron, 1992; Hisrich vd., 2005; Hitt vd., 2005), **fırsatlara odaklanmış** (Corbett/Hmieleski, 2005; Hitt vd., 2005) ve **yaratıcı** (Daft, 2005; Hitt vd., 2005; Hewison/Badger, 2006) oldukları belirtilmiştir. Bunların yanında girişimcilerin sahip olduğu özelliklerle ilgili olarak, daha düşük oranda, **gelişmiş iletişim becerisi** (Hitt vd., 2005), **proaktiflik** (Hisrich vd., 2005), **vicdanlılık** (conscientiousness), **yüksek başarı güdüsü** (Daft, 2005) ve **kararlarında ısrarcı olma** (Hitt vd., 2005) da yer almaktadır. Koh (1996) çalışmasında girişimcilikle ilgili temel psikolojik özellikleri; **başarma ihtiyacı, içsel kontrol hissiyatı, risk alma eğilimi, belirsizliğe karşı tolerans, kendine güven ve yenilikçi düşünebilme** olarak belirtmiştir (Koh, 1996).

Girişimcilikle ilgili çeşitli ölçütler, dönem ve ülkelere göre ne denli değişirse değişsin, kuramsal analizler girişimci kişiliğin oluşmasında ekonomik, sosyolojik ve psikolojik faktörlerin her birinin farklı ağırlıklarda da olsa etkileyciliğinde hemfikir olmuşlardır (Arslan, 2002:1-11).

II. GİRİŞİMCİLİĞİN ÖNEMİ

Girişimciliğin ekonomik ve sosyal fonksiyonu olmak üzere temel iki önemli fonksiyonu vardır. Girişimciliğin ekonomik fonksiyonunun içeriği maddeler halinde aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Girişimcilik ekonomik alanda;

- İstihdam hacminin genişletilerek işsizliğin önlenmesinde,
- Ekonomik büyümenin hızlandırılmasında (Carree ve Thurik, 2003; Van Praag ve Versloot, 2007)
- Yeni endüstrilerin doğmasında (Carree ve Thurik, 2003; Van Praag ve Versloot, 2007)
- Refah düzeyinin yükseltilerek geniş bir toplumsal tabana yaygınlaştırılmasında ve orta sınıfın güçlendirilmesinde (İlhan, 2005)
- Bölgesel gelişmişlik farklarının ortadan kaldırılmasında ya da azaltılmasında (Özkul ve Dulupçu, 2007) işlevseldir.

Girişimciliğin sosyal alandaki fonksiyonları ise şu şekilde sıralanabilir;

- Birçok teknolojik buluşun toplumun yararı için yenilikçi ürün ya da hizmetlere dönüştürülmesinde (Acs and Varga, 2005),

- Değer yaratmada,
- Toplumsal yapıda da değişimci/yenilikçi bir sürecin başlatılmasında,
- Girişimciliğin risk üstlenme, yenilikçi ve öncü olma niteliğinden dolayı tüm toplumların değişim ve gelişim süreçlerinde işlevseldir.
-

III. TÜRKİYE'DE GİRİŞİMCİLİK POTANSİYELİ

Girişimciliğe yol açan ya da engelleyen faktörlerin bulunması ve ölçülmesi zordur. Bu konuda en ciddi çalışmalar Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organization for Economic Co-operation and Development- **OECD**) ve Dünya Girişimcilik Platformunu (Global Entrepreneurship Monitor- **GEM**) tarafından yapılmaktadır. OECD tarafından gerçekleştirilen çalışmalar, girişimciliğin temelini şu üç ana faktörde görür: Altyapı koşulları, devlet programları, kültürel davranışlar ve tutumlar (OECD, 2001). Girişimcilik konusunda çalışan uluslararası kuruluşlardan olan Babson College ve London Business School tarafından oluşturulan Dünya Girişimcilik Platformunun (GEM) yaptığı çalışmaya göre, girişimciliği belirleyen etmenler ülke altyapısı ve girişimcilik altyapısı olarak iki grupta toplanabilir. Ülke altyapısında incelenen konular şunlardır: ekonominin dışı açıklığı, devletin rolü, finans sektörünün etkinliği, teknoloji yoğunluğu, fiziksel altyapı, yönetim becerileri, esnek işgücü pazarı, yasal kurumlar, ekonomik büyüme, sosyal, politik ve kültürel ortam. Girişimcilik altyapısını oluşturan faktörler ise şöyle sıralanmıştır: Finans, devlet politikaları, devlet programları, eğitim, Ar-Ge transferi, ticari altyapı, iç pazarın dışı açık olması, fiziksel altyapı ve kültürel normlar (GEM, 2010.)

Tablo 1: Ekonomik Kalkınma Evresi Bakımından 2010 Yılında 59 GEM Ülkesinde Girişimci Aktivite Durumu

	Doğmakta olan Girişimcilik Oranı	Yeni işletme sahipliği oranı	Toplam Erken Evre Girişimcilik Faaliyeti	Kurulmuş İşletme sahipliği Oranı	Sona eren işletmeler	Zorunluluktan devam eden
Türkiye	3,7	5,1	8,6	10,7	4,6	37
Ortalama	6,7	5,2	11,7	7,6	4,4	31

(Kaynak: Global Entrepreneurship Monitor (2010), Executive Report, 2010, <http://www.gemconsortium.org/download/1299426307780/GEM%20GLOBAL%20REPORT%202010rev.pdf>)

Rapora göre (Bkz. Tablo1); Türkiye, her ne kadar verimlilik odaklı ülkeler arasında TEA (Total Early-Stage Entrepreneurship Activity/ Toplam Erken Evre Girişimcilik Faaliyeti) oranları genel ortalamanın altında olsa bir önceki seneye göre 2010 yılında bu ortalamalar yükselmiştir. Bunun dışında verimlilik odaklı ülkeler arasında doğu Avrupa ülkelerinde kadınların katılım oranı düşük oranda yer almaktadır. Türkiye’de her 100 girişimciden yaklaşık 28’i kadındır.

IV. ARAŞTIRMA

A. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı Antalya ilindeki girişimcilerin girişimci özelliklerin ve niteliklerin geliştirilmesine yönelik görüşlerini ve önerilerini tespit etmektir. Bu amaç kapsamında ayrıca, girişimcilik kültürünün nesilden nesle aktarılmasında nelerin etkili olduğunu, girişimcilerin aileler tarafından nasıl yetiştirildiği, girişimcilerin hangi noktalarda daha fazla eğitim ihtiyacı duydukları, Türkiye’de girişimci sayısını arttırmak için neler yapılması gerektiğini ve Türkiye’de girişimciliği engelleyen unsurları belirlemektir. Girişimcilerden alınan bu denli kapsamlı bilgilerin, ülkemizde girişimciliğin gelişimi adına önemli tespitleri yaptığı düşünülmektedir.

B. Araştırmanın Yöntemi Ve Örneklemi

Bu araştırma kalitatif bir özellik taşımaktadır. Gerekli verilerin elde edilebilmesi için Antalya ilindeki girişimcilerle derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Araştırmada nitel araştırma teknikleri içerisinde kullanılan metotlardan iz sürme (tracer) yöntemi (Hornby ve Symon, 1994) kullanılarak 58 girişimciye ulaşılmıştır. İlk girişimciyle görüşükten sonra iz sürülerek elde edilen bilgiler doğrultusunda diğer bir girişimciye ulaşılarak mülakatlar tamamlanmıştır. Bilgi alınan girişimciler yaklaşık olarak aynı bilgileri vermeye başladıklarında doyum noktasına ulaşılmış olduğu düşüncesi ile mülakatlara son verilmiştir. Her bir görüşme, belirlenen amaç doğrultusunda ve karşılıklı sohbet ortamında, yaklaşık 30 – 40 dakika sürmüştür. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi kullanılmıştır. Genellikle açık uçlu sorular hazırlanarak girişimcinin daha detaylı bilgi vermesi istenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Formda toplam 17 soru yer almaktadır. Bunların 10 tanesi demografik bilgilerle, 7 tanesi de girişimcilikle ilgilidir (Bkz. Tablo 2). Sorulacak sorular ve görüşmenin konu sınırları belirlenmiş, görüşmeler bu çerçeve içerisinde yapılmıştır. Araştırılan konunun ışığı altında yapılandırılan mülakat formunun pilot çalışması, beş girişimci ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan pilot çalışma neticesinde hazırlanan mülakat formunda küçük değişiklikler yapılmıştır. Detaylı verilerin elde edildiği mülakatlar içerik analizi (Holsti,

1969, Luborsky, 1994) ile incelenerek değerlendirilmiştir. İlk aşamada verilerin çözümlenmesi yapılmıştır. Daha sonra veriler okunmuş ve okunan veriler kendi içinde kategorilere ayrılarak, girişimcilerin vermiş oldukları cevapların frekansları bulunarak tablolar halinde sunulmuştur. Zaman zaman görüşmeye katılan girişimcilere, sorulan soruların dışında düşünce ve önerilerini açıklama fırsatı tanınmış, bu düşünce ve öneriler doğrultusunda da çalışma konusu kapsamında bazı çıkarımlarda bulunulmuştur.

Tablo 2: Girişimcilerle Yapılan Görüşme Formu

DEMOGRAFİK SORULAR	
1-Yaşınız	2-Medeni Durumunuz
3-Kardeş Sayısı	4-Eğitim Durumunuz
5-Ailenizde kaçınıcı çocuktunuz	6-Annenin Eğitim Durumu
7-Babanın Eğitim Durumu	8-Babanın mesleği
9- Annenin mesleği	10- Ne kadar süreden beri girişimcisiniz
GİRİŞİMCİLİĞE İLİŞKİN SORULAR	
11- Girişimcilik kültürünün nesilden nesile aktarılmasında etkili olan faktörler sizce nelerdir?	
12- Dünyadaki girişimcilik ruhu ile Türkiye'yi kıyasladığımızda neler söylemek istersiniz?	
13- Yetiştirilme tarzınız ☐ Çoğunlukla baskıcı ☐ Çoğunlukla serbest ☐ Kontrollü ☐ Güvene dayalı serbest	
14- Sizce girişimcide olması gereken kişilik özellikleri nelerdir?	
15- Aşağıdaki konulardan hangilerinde eğitim ihtiyacı duyuyorsunuz? (birden fazla şık işaretlenirse öncelik sırasına göre 1, 2, 3 olarak numaralandırınız).	
16- Türkiye’de girişimci sayısını artırmak ve girişimcilerin gelişimini sağlamak için neler yapılmalıdır?	
17- Sizce Türkiye’de girişimciliğini engelleyen unsurlar nelerdir?	

C. Araştırmanın Bulguları

Araştırmanın bulguları iki gruba ayrılmıştır. Öncelikle araştırmaya katılan girişimcilerle ilgili demografik bulgulara yer verilmiştir. Daha sonra girişimci nitelikte ilgili bulgular aktarılmıştır.

D. Demografik Bulgular

Araştırmaya katılan girişimcilere ait demografik bulgular Tablo 3’te verilmiştir. Buna göre görüşülen girişimcilerin % 69’u evli, % 31’i bekârdır. Girişimcilerin % 31’i üniversite, % 52’si lise, % 17’si ortaokul mezunudur. Elde edilen bulgulara göre girişimcilerin formal eğitim düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Görüşülen girişimciler arasında ilkökul mezunu bulunmamaktadır. Araştırmaya katılanların % 26’sı 30 yaşın altında, % 64’ü 31–50 yaş aralığında, % 10’u ise 51 yaşının üzerindedir. Yapılan araştırmalarda kronolojik girişimci olma yaşının çoğunlukla 22 – 45 yaş aralığında değişmekte olduğunu göstermektedir (Hisrich ve Peters, 2002). Görüşme yapılan girişimcilerin yaklaşık % 90’ını bu yaş dilimi aralığında yer almaktadır. Dolayısıyla sonuçlar bu görüşü destekler niteliktedir.

Araştırmada girişimcilere yöneltilen bir diğer soru kaç yıldır girişimci olarak faaliyet gösterdikleri ile ilgilidir. Girişimcilerin yaklaşık % 36’sı 10 yıldır faaliyet gösterirken, % 29’u 18 yıldan daha fazla süredir girişimcilik faaliyetinde bulunmaktadır. Girişimcilik faaliyetinde bulunanların % 22’si 1–5 yıl arasında yer almaktadır. Dolayısıyla görüşülen girişimcilerin büyük bir oranının girişimcilik konusunda deneyimlerinin fazla olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu veriler ışığında araştırmaya katılan girişimcilerin evli, eğitilmiş ve orta yaş gurubunda ve girişimcilik konusunda deneyimli oldukları söylenebilir.

Tablo 3: Girişimcilerin Demografik Özellikleri

		Söylem Sayısı	%
Medeni durumu	Evli	40	69
	Bekâr	18	31
Yaşı	30 ve altı	15	26
	31–50	37	64
	51 ve üzeri	6	10
Kendisinin Durumu Eğitim	İlkokul	---	---
	Ortaokul	10	17
	Lise	30	52
	Üniversite	18	31
	Lisansüstü	---	---
Kardeşlerinin Sayısı	Yok	---	---
	1 tane	6	10
	2 tane	9	16
	3 +	43	74
Kaç yıldır girişimci	1- 5 yıl	13	22
	6 – 11 yıl	21	36
	12 – 17 yıl	7	12
	18 yıl ve üzeri	17	29

Görüşülen girişimcilerin kardeş sayılarına bakıldığında yaklaşık % 74’ünün 3 ve daha fazla kardeşe sahip oldukları görülmektedir. Dolayısıyla girişimcilerin çok çocuklu ailede yetiştikleri söylenebilir. Girişimcilikte, sosyal öğrenme teorisine göre, kişi girişimciliği çevresinden gözlemle öğrenir. Bu gözlem doğrudan ya da dolaylı yollarla olabilmekte ve davranışları şekillendirmektedir. Ayrıca gözlem yolu ile edindiği bilgi, deneyim ve davranış sonraki dönemlerde tercihlerini etkilemektedir (Godsey, 2006). Ailede ilk çocuk olanlar, ailede edindiği statü ve aldığı roller gereği, değişik davranışlar kazanmakta ve değişik yaşamsal kararlar alabilmektedir. Bu açıdan, ailede ilk çocuk olanlar, diğer çocuklara göre bir eğilim farklılığı taşıyabilirler.

Yapılan derinlemesine görüşmeler neticesinde girişimcilerin annelerinin yaklaşık % 95’inin ev hanımı olduğu yönünde bilgi alınmıştır. Girişimcilerin annelerinin yaklaşık % 53’ü ilkokul mezunudur. Girişimcilerin babalarının eğitim durumuna bakıldığında annelerde olduğu

gibi ilk sırada yaklaşık %48 ile ilkokul mezunu oldukları görülmektedir. Babalar ile annelerin eğitim durumları karşılaştırıldığında babaların eğitim düzeylerinin annelere göre daha yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir. Girişimci bir babanın varlığı, kişinin girişimsel bir deneyim elde etmesini sağlayabilmekte ve girişimcilik altyapısını kuvvetlendirmektedir (Davidsson, 2000). Görüşme yapılan girişimcilerin % 2,4'ünün babası girişimcidir. Dolayısıyla sonuçlar bu görüşü destekler nitelikte değildir.

E. Girişimcilik İle İlgili Bulgular

İlk olarak araştırmaya katılan girişimcilere göre, girişimciliğin nesilden nesle aktarılmasında etkili olan en önemli unsurların neler olabileceği sorusu yöneltilmiştir. Tablo 4'te gösterildiği üzere en önemli unsur olarak eğitim faktörü öne çıkmıştır. Tecrübe ise nesiller arası aktarılan bir diğer önemli unsur olarak vurgulanmaktadır. Bu iki faktörün yanı sıra başarılı girişimciler için kişilik, sermaye ve iş ahlakının da önemli ölçüde üst nesillerden miras kaldığı belirtilmiştir. Girişimciliğin nesilden nesle geçmesindeki diğer unsurlar; ailenin bireyleri girişimciliğe teşvik etmesi, devlet politikalarının girişimciler için sunduğu olanaklar, toplumun kültürel yapısı, piyasadaki rekabet şartlarının sertliği ve hizmet anlayışıdır. Girişimci olarak yeni bir iş kurabilmenin oldukça zor olduğu, ancak ülkenin ekonomik yapısının güçlü olabilmesi için bir o kadar hayati bir öneme sahip olduğu mevcut durumda girişimci eğilimin oluşması için girişimcilerin ifade ettiği bu unsurlara ister aile, ister girişimci, ister devlet adamı, hem iş adamları hem de genel düzeyde bireyler olarak dikkat edilmelidir. Günümüzde girişimcilik eğitime Amerika'da ve Avrupa'da ilk ve orta dereceli okullarda da yer verildiği görülürken; Türkiye'de ise girişimcilik eğitiminin çoğunlukla üniversite düzeyinde verildiği görülmektedir (Karadeniz, 2010).

Tablo 4: Girişimciliğin Nesilden Nesle Aktarılmasında Etkili Olan Temel Unsurlar

GİRİŞİMCİLİĞİN NESİLDEN NESLE AKTARILMASINDA ETKİLİ OLAN TEMEL UNSURLAR	Söylem Sayısı
Eğitim	28
Tecrübe	19
Kişilik	12
Sermaye	11
İş Ahlakı	9
Aile	7
Devlet Politikası	7
Kültürel Yapı	4
Rekabet Ortamı	3
Hizmet anlayışı	2

Araştırmaya katılan girişimcilerin nasıl yetiştirildiğine dair sorulan soruda Tablo 5'te görüldüğü üzere girişimcilerin yaklaşık yarısı (25), güvene

dayalı serbest bir yetiştirilme tarzı ile yetiştirildiklerini ifade etmişlerdir. Girişimcilerin önemli bir bölümü de kontrollü olarak serbest yetiştirilmişlerdir. Çoğunlukla baskıcı bir şekilde yetiştirildiğini ifade eden girişimci sayısı oldukça azınlıkta iken, 10 adet girişimci genellikle serbest bir şekilde yetiştirildiklerini belirtmiştir. Girişimcilerin daha çok güvene dayalı ve kontrollü bir şekilde serbest bırakılarak yetiştirilmesinin, girişimci eğilime sahip olabilmelerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Tablo 5: Başarılı Girişimcilerin Yetiştirilme Tarzları

BAŞARILI GİRİŞİMCİLERİN YETİŞTİRİLME TARZLARI	Kişi Sayısı (N=58)
Güvene Dayalı Serbest	25
Kontrollü Serbest	21
Çoğunlukla Serbest	10
Çoğunlukla Baskıcı	2

Araştırmaya katılan girişimcilere göre başarılı bir girişimcide bulunması gereken en önemli kişilik özellikleri sorulduğunda 44 kişinin söylediği kişilik özelliği özgüvendir (bkz. Tablo 6). Yani başarılı girişimciler özgüveni, diğer özelliklerine göre en önemlisi olarak görmektedirler. Bununla birlikte dürüstlük, ticari ahlak anlamlı olarak ikinci sırada yer almaktadır. Son yıllarda iş ahlakına, iş yaşamı değerlerine ve dürüstlük kavramlarına verilen önem akademik çalışmalar anlamında da bir artış göstermektedir. Diğer bir vazgeçilmez özellik ise üçüncü sırada yer alan risk alabilme özelliği, önemli ölçüde başarı ölçütü olarak değerlendirilmiştir. Yenilikçilik, yaratıcılık ve sosyallik girişimcilere göre başarılı olmak için sahip olunması gereken (diğer) nitelikler arasında yer almaktadır. Araştırma sonuçlarına göre daha düşük bir oranla da olsa girişimcilerin kararlarını bağımsız olarak alabilme, tutarlı ve ilkeli davranabilme yetileri de başarılı girişimcilerde bulunması gereken kişilik özellikleri arasında tanımlanmıştır.

Tablo 6: Başarılı Bir Girişimcide Olması Gereken Kişilik Özellikleri

BAŞARILI BİR GİRİŞİMCİDE OLMASI GEREKEN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ	Söylem Sayısı
Özgüven	44
Dürüstlük, Ticari Ahlak	28
Risk Üstlenme	23
Yenilikçi	20
Yaratıcılık	19
Sosyal Olma	18
Bağımsız Karar Alma	11
Tutarlı ve İlkeli Olma	11

Araştırmaya katılan girişimciler başarılı bir girişimcinin birçok konuda eğitime ihtiyaç duyduğunu dile getirmiş ve bu konulardan en önemlisi olarak ta iletişimi ön plana çıkartmışlardır (bkz. Tablo 7). Hukuki

mevzuat, mevcut verimlilik ve kalitenin artırılması konularındaki eğitim ihtiyacı da girişimciler açısından oldukça fazla dile getirilmiştir. Girişimciler için yeni teknolojiler, yeni ortaya çıkan iş alanları, satış teknikleri, genel ekonomik konular, muhasebe ve finans gibi operasyonel konular ile girişimcilerin kendini iyi ifade edebilme ve etkili sunum yapabilme konularında da eğitim ihtiyacı olduğu vurgulanmıştır. Girişimciler tarafından diğer konulara göre daha düşük bir oranda yeni yönetim yaklaşımları ve satın alma süreçleri ile yabancı dil konularındaki eğitim ihtiyacından bahsedilmiş, birer girişimci de mesleki eğitim ve kurumsallaşma konularının başarılı girişimciler açısından eğitime ihtiyaç duyulan konular arasında yer aldığı belirtilmiştir.

Tablo 7: Başarılı Bir Girişimcinin Eğitim İhtiyaçları

BAŞARILI BİR GİRİŞİMCİNİN EĞİTİM İHTİYAÇLARI	Söylem Sayısı
İletişim	33
Hukuk	25
Verimlilik ve Kalite Artırma	23
Bilişim/Teknoloji	15
Yeni İş Alanları	14
Satış Teknikleri	13
Ekonomi	12
Muhasebe ve Finansman	12
Kendini İyi İfade Edebilme/İyi Sunu Yapabilme	11
Yeni Yönetim Yaklaşımları	6
Satın alma	6
Yabancı Dil Eğitimi	2
Mesleki Eğitim	1
Kurumsallaşma	1

Araştırmaya katılan girişimcilere sorulan Türkiye'deki girişimci sayısının nasıl arttırılabileceğine ilişkin soruya girişimciler tarafından çeşitli alternatif öneriler getirilmiş, bu öneriler arasında da önemli bir farkla eğitim ve devlet teşviki unsurları öne çıkmıştır (bkz. Tablo 8). Girişimciler, girişimci olmak isteyen kişilerin eğitim düzeylerine çok önem vermekte ve aynı zamanda devlet politikaları, yardımları hatta doğrudan iş alanlarına yöneltmeleri gibi teşvikleri beklemektedirler. Girişimci kişiliğinin geliştirilmesi ve ailelerin girişimcilik hususunda daha teşvik edici bir tutum izlemesi de girişimci sayısının arttırılması için önemli faktörler olarak değerlendirilmiştir. Bu hususta ailelere önemli bir görev düşmekte, çocuklarını güvene dayalı ve kontrollü olarak daha serbest ve kendine özgüveni olan bireyler olarak yetiştirmeye çalışmalıdırlar. Girişimciler mevcut faaliyet alanlarından farklı olarak yeni iş alanlarının oluşturulmasını, ticaret odalarının ve bankaların girişimcileri teşvikini de alternatif kolaylaştırıcılar olarak önemsemektedir. Girişimciler üniversitelerde

girişimcilik derslerinin daha uygulamaya dönük bir şekilde verilerek etkinliğinin artırılmasını, devletin girişimciliği destekleyen birimler kurmasını ve vergileri azaltmasını da önermektedirler. Piyasadaki fırsat ve tehditlerin daha iyi izlenebilmesi için piyasa koşullarının girişimciler tarafından etkin bir şekilde takip edilmesi, yeni fikirlerin hayata geçirilmesindeki prosedürlerin ve bürokrasinin azaltılması girişimcileri daha az yoracaktır. Genel ekonomideki istikrarın sağlanması da girişimci sayısını artıracak unsurlar olarak değerlendirilmiştir. Araştırmaya katılan bir girişimci ise verilen eğitimlerin uygulamalı hale dönüştürülmesinin, bir girişimci de özellikle küçük ölçekli işletmelerin desteklenmesinin girişimci sayısını arttıracığını belirtmiştir.

Tablo 8: Türkiye’de Girişimci Sayısını Artırmanın Yolları

TÜRKİYE’DE GİRİŞİMCİ SAYISINI ARTIRMANIN YOLLARI	Söylem Sayısı
Eğitim	26
Devlet Teşviki	26
Girişimci Kişilik Özelliklerinin Geliştirilmesi	10
Ailenin Teşvikkar Bir Yapıda Olması	9
Yeni İş Alanlarının Oluşturulması	5
Ticaret Odası ve İş Adamlarından Destek	4
Üniversitelerde Girişimcilik Derslerinin Artırılması	4
Banka Kredilerinin Girişimciye Daha Teşvikkar Olması	4
Devlet Bünyesinde Girişimcilik ile İlgili Özel Birimlerin açılması	4
Vergilerin Azaltılması	3
Piyasa Koşullarının Girişimciler Tarafından İyi Takibi	3
Prosedürlerin ve Bürokrasinin Azaltılması	2
Ekonomik İstikrarın Sağlanması	2
Eğitimlerin Uygulamalı Hale Getirilebilmesi	1
Özellikle Küçük İşletmelerin Desteklenmesi	1

Araştırmaya katılan girişimcilere Türkiye’de girişimciliği engelleyen unsurların neler olduğu sorulduğunda alınan yanıtlar Tablo 9’da yer almaktadır. Girişimcilerin büyük bir çoğunluğu en önemli engel olarak devletin izlediği yanlış politikaları dile getirmişlerdir. Bir ülkedeki siyasi ve idari ortamların girişimciliğin ortaya çıkmasında büyük etkisi vardır. Devletin ekonomik ve siyasi hayata yönelik olarak almış olduğu bağlayıcı kararlar ülkedeki bütün ekonomik faaliyetleri olduğu gibi girişimciliği de etkilemektedir. Eğitim kurumlarının yetersizliği ise ikinci sırada yer almaktadır. Öncelikle girişimci olmak isteyenlere girişimcilik eğitimi verilmelidir. Aynı zamanda bu eğitimin teorik bilgiden çok uygulamaya yönelik olması gerektiğini söylemişlerdir. Türkiye’de girişimciliği engelleyen üçüncü unsur olarak şiddetli rekabet dile getirilmiştir. Ulusal ve uluslararası pazarlarda değişen tüketici ihtiyaçları ve paralelinde hızla gelişen teknoloji, işletmelerin rekabet ortamında barınabilmeleri için bildik

yöntemlerden çok daha fazlasına ihtiyaçları olduğunu göstermektedir. Bu durum girişimci olmak isteyen kişilerin gözünü korkutmakta ve vazgeçmesine neden olmaktadır. Girişimcilerin yaşanan hızlı değişimlere, teknolojik yeniliklere ve yeni rekabet koşullarına uyum sağlayabilmeleri için desteklenmesi gerekmektedir. Araştırmaya katılan girişimciler ayrıca aile baskısının da girişimci olmak isteyenleri engellediğini ifade etmişlerdir. Aileler, gençlere destek olup onların girişimci olması konusunda ellerinden gelen destekleri sağladıklarında Türkiye’deki girişimci sayısında artış olacağı açıktır. Bundan dolayı, ailelerin çocuklarının girişimci olma isteklerini başarısızlık korkusu ile kırmayıp, aksine moral ve destek ile bu isteklerini gerçekleştirmelerinde katkı sağlamalıdır. Aile desteğinin yanı sıra devletinde girişimci olmak isteyen gençleri teşvik edici projeler üretmesi girişimci sayısının artırılması bakımından önem arz etmektedir. Türkiye’de girişimciliği engelleyen faktörler arasında bürokratik işlemlerin fazlalığı ve karmaşıklığı da yer almaktadır. Kendi işini kurmak isteyenler için bu işlemlerin basitleştirilmesi gereklidir.

Tablo 9: Türkiye’de Girişimciliğini Engelleyen Unsurlar

TÜRKİYE’DE GİRİŞİMCİLİĞİ ENGELLEYEN UNSURLAR	Söylem Sayısı
Devletin Yanlış Politikaları	47
Eğitim Kurumlarının yetersizliği	39
Şiddetli Rekabet	21
Aile baskısı	16
Bürokrasi	3
Kalifiye eleman	1
Risk alamama	1
Anadolu’daki kültürel yapı	1
Kayıt dışı ekonomi	1
Yabancı devletlerin Türkiye üzerindeki baskısı	1
Kendini garantiye alma isteği	1
Yoksulluk	1
Kriz korkusu	1
Yüksek vergiler	1

Araştırmaya katılan girişimcilere sorulan “dünyadaki girişimcilik ruhu ile Türkiye’yi kıyasladığımızda neler söylemek istersiniz?” sorusuna verilen yanıtlar Tablo 10’da özetlenmeye çalışılmıştır. Girişimcilik ruhu bakımında dünya ile kıyaslandığında Türkiye’nin geride olduğunu düşünenlerin sayısı oldukça fazladır. Girişimciler bunun nedeni olarak en çok eğitim konusundaki eksikliğe dikkat çekmektedirler. Sermaye yetersizliği ve devletin girişimcilere yeterli desteği vermemesi de dünya gerisinde kalınmasının ikinci bir nedeni olarak dile getirilmiştir. Ayrıca girişimciler başka ülkelerle Türkiye’deki girişimcilik kültürü farklılığını da dile getirmişlerdir. Araştırmaya katılan girişimcilerden Türkiye’de son

yıllarda girişimcilik yönünde olumlu gelişmelerin olduğunu belirtenlerin sayısı 6 kişidir. Dünya ortalamasının üstünde olduğunu düşünenlerin sayısı ise 13 kişidir.

Tablo 10: Dünyadaki Girişimcilik Ruhu İle Türkiye Kıyaslaması

<i>DÜNYADAKİ GİRİŞİMCİLİK RUHU İLE TÜRKİYE KİYASLAMASI</i>	Söylem Sayısı
Dünyaya göre Türkiye alt seviyelerdedir	30
Dünya ortalamasının üstündeyiz	13
Dünya ile kıyaslandığında eğitim yönünden eksikliklerimiz var	6
Dünyaya göre Türkiye orta sıralarda yer alıyor	5
Türklerde girişimcilik ruhu fazla	3
Kültür farklılığımız var	2
Sermaye ve teşvik bakımından dünyanın gerisindeyiz	2
Kültürel yapıları çok farklı yaşam koşulları bizden çok iyi	1
Ticari ahlak yönünden gerideyiz.	1

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bir ülkenin ekonomik kalkınmasını hızlandırmak için girişimcilik potansiyeline sahip bireylerin sahaya çıkarılması büyük önem taşımaktadır. Özellikle gençlerin bu yönde teşvik edilmeleri ve ülkelerin eğitim sisteminin de bu konuya ağırlık vererek düzenlenmesi gerekmektedir.

Antalya ilindeki 58 girişimcinin girişimci özelliklerinin ve niteliklerinin geliştirilmesine yönelik görüşlerini ve önerilerini tespit etmeye yönelik bu araştırmada elde edilen sonuçlar özetle aşağıda sıralanmıştır:

- Girişimciliğin nesilden nesle aktarılmasında etkili olan en önemli unsur olarak eğitim ve tecrübe faktörü öne çıkmıştır. Kişiler aldıkları eğitimlerle iyi bir girişimci olma konusunda bilgi ve becerilerini arttıracak ve o ana kadar fark etmemiş oldukları konulara duyarlılık kazanacaklardır. Özellikle de üniversitelerde verilen eğitimin gençlerin girişimciliğe bakış açılarını etkilemede oldukça önemlidir. Bazı alanlarda uzmanlığa sahip olmak çok önemlidir. Finans (özellikle risk sermayesi), dağıtım kanallarının geliştirilmesi, üstün ürün ya da hizmet geliştirme, pazar planı hazırlama gibi alanlarda kişinin tecrübesi ve iş hüneri onun yeni bir işe başlamasında önemli bir kolaylaştırıcı unsurdur (Kara, 2009).

- Girişimciler başarılı bir girişimcinin birçok konuda eğitime ihtiyaç duyduğunu dile getirmiş ve bu konulardan en önemlisi olarak ta “iletişimi” ön plana çıkartmışlardır. Hukuki mevzuat, mevcut verimlilik ve kalitenin arttırılması konularındaki eğitim ihtiyacı da girişimciler açısından oldukça fazla dile getirilmiştir. Girişimciler için yeni teknolojiler, yeni ortaya çıkan iş alanları, satış teknikleri, genel ekonomik konular, muhasebe ve finans gibi

operasyonel konular ile girişimcilerin kendini iyi ifade edebilme ve etkili konuşabilme konularında da eğitim ihtiyacı olduğu vurgulanmıştır. Girişimciler tarafından diğer konulara göre daha düşük bir oranda yeni yönetim yaklaşımları ve satın alma süreçleri ve yabancı dil konularındaki eğitim ihtiyacından bahsedilmiş, birer girişimci de mesleki eğitim ve kurumsallaşma konularının başarılı girişimciler açısından eğitime ihtiyaç duyulan konular arasında göstermiştir.

▪ Başarılı bir girişimcide bulunması gereken en önemli kişilik özellikleri sorulduğunda 44 kişinin söylediği kişilik özelliği özgüvendir. Bununla birlikte dürüstlük, ticari ahlak anlamlı olarak ikinci sırada yer almaktadır. Girişimciler özellikle özgüven ve cesaretin bir iş yeri açmanın ön koşulu olduğunu belirtmişlerdir. Dürüstlük ve ticari ahlakın 2. sırada yer alması dikkat çekicidir. Görüşülen girişimciler ticaret hayatında ciddi derecede ahlaki sorunlar yaşadığını ifade etmişlerdir. Özellikle piyasaya yeni giren girişimciler mevcut piyasa düzenine ayak uydurmakta zorlanmaktadırlar.

▪ Türkiye’deki girişimci sayısının arttırılmasına ilişkin olarak girişimciler tarafından çeşitli alternatif öneriler getirilmiş, bu öneriler arasında da önemli bir farkla eğitim ve devlet teşviki unsurları öne çıkmıştır.

▪ Türkiye’de girişimciliği engelleyen en önemli unsur olarak devletin izlediği yanlış politikalar görülmektedir. Ayrıca sırasıyla eğitim kurumlarının yetersizliği ve şiddetli rekabet girişimciliği engelleyen diğer unsurlar olarak ifade edilmiştir. Girişimciler aile baskısının da girişimciliğin önündeki bir diğer engel olduğunu belirtmişlerdir.

▪ Dünyadaki girişimcilik ruhu ile Türkiye’yi kıyasladıklarında girişimcilerin çok büyük bir kısmı dünyanın gerisinde olduğumuzu düşünmektedirler. Bunun en önemli nedeni olarak eğitim konusunda eksikliklerin olmasına bağlamaktadırlar. Ayrıca Türkiye’de girişimcilere yeterli düzeyde teşvik verilmemesi ve sermaye yetersizliği de bir diğer neden olarak söylenmiştir.

▪ Araştırmaya katılan girişimcilerin büyük bir kısmı girişimciliğin geliştirilebilmesi için özellikle eğitime vurgu yapmışlardır. Özellikle de üniversitelerde verilen girişimcilik derslerinde uygulama ağırlıklı öğrencilere iş yeri kurma, fizibilite hazırlama ve başta özgüven olmak üzere girişimci kişilik özelliklerinin kazandırılması gerektiğini dile getirmişlerdir.

Girişimci kişilerin yetişmesi veya girişimci ruhunun oluşabilmesi yeni bir kültürün oluşmasını gerektirmektedir. Bu nedenle toplum yapısının, bakış açısının da değişmesi zorunludur. Türkiye’de iş yapabilme zorluğu ve zor ekonomik koşullar insanların daha yaratıcı rekabetçi girişimci ve atılgan olmasını gerektirmektedir. Teknolojinin gelişmesi ve bilgi kaynaklarına daha hızlı ulaşımdan yola çıkarak küresel ve uluslararası boyutta girişimciliğin geliştirilmesi özendirilmeli ve teşvik edilmelidir.

KAYNAKÇA

- ACS, Z. J. and VARGA, A., “Entrepreneurship, Agglomeration and Technological Change”, *Small Business Economics*, 24(3), pp.323-334, 2005.
- AIDIS, R., “Entrepreneurship and Economic Transition”, Tinbergen Institute Discussion Paper, Amsterdam, 2003.
- ARSLAN, K. “Üniversiteli Gençlerde Mesleki Tercihler ve Girişimcilik Eğilimleri” *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6, pp. 1- 11, 2002.
- BÖRÜ, D., “Girişimcilik Eğilimi Marmara Üniversitesi İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, *Marmara Üniversitesi Yayın No.733*, İstanbul, 2006.
- CARREE, M. A., THURİK, A. R., “The Impact of Entrepreneurship on Economic Growth”. In Z. J. Acs & D. B. Audretsch (Eds.), “Handbook of Entrepreneurship”, *International Handbook Series on Entrepreneurship* 5, DOI 10.1007/978-1-4419-1191-9_20, 2003.
- CORBETT, A. C., HMIELESKI, K. M., “How Corporate Entrepreneurs Think: Cognition, Context, and Entrepreneurial Scripts,” *Academy of Management Best Conference Paper*, D1-D7, 2005.
- DAFT, R. L., “The Leadership Experience”, Third Edition, Canada: Thomson South-Western College Publishing, 2005.
- DAVIDSSON, P., "Determinants of Entrepreneurial Intentions", *Jönköping International Business School, Swedish Foundation of Small Business Research*, 1-20, (2000).
- DRUCKER, P. F., “Sonuç İçin Yönetim” (1986), İnkılâp Kitabevi, (Çev. Bülent Toksöz), İstanbul, 1998.
- DURUKAN, T., “Dünden Bugüne Girişimcilik ve 21. Yüzyılda Girişimciliğin Önemi”, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, s.25-37, <http://girisim.comu.edu.tr/dergi/1in2/durukan.pdf>, 2000.
- GEISLER, E., “Middle Managers as Internal Corporate Entrepreneurs: An Unfolding Agenda,” *Interfaces*, 23/6: 52-63, 1993.
- GEM, *Global Entrepreneurship Monitor, “Executive Report”*, <http://www.gemconsortium.org/download/1299426307780/GEM%20GLOBAL%20REPORT%202010rev.pdf>, 2010.
- GODSEY, L. M., "Gaining Entrepreneurial Perspective: The Impact of Venture Creation Role Models on High School Career Intention", *Unpublished Doctorate Dissertation*, University of Nebraska, Umi no:3237599, 2006.

- HERRON, L., “Cultivating Corporate Entrepreneurs,” *Human Resource Planning*, 15/4: 3-14, 1992.
- HEWISON, A., BADGER, F., “Taking the Initiative: Nurse Intrapreneurs in the NHS”, *Nursing Management-UK*, 13/3: 14-19, 2006.
- HISRICH, R. D. PETERS, M. (1995). “Entrepreneurship Starting, Developing and Managing a new Enterprise”, Third Edition, Irwin Publishing, Chicago: Irwin.
- HISRICH, R. D. PETERS, M. (2001). “Entrepreneurship”, 5th Edition, McGraw- Hill Higher, s.9
- HISRICH, R. D., PETERS, M. P., SHEPHERD, D. A., “Entrepreneurship”, International Edition, Sixth Edition, McGraw-Hill, New York, 2005.
- HITT, M. A., BLACK, J. S., PORTER, L. W., “Management”, International Edition, Pearson Prentice-Hall, New Jersey, 2005.
- HOLSTI, O. R., “Content Analysis For The Social Sciences And Humanities”, Menlo Park, Addison-Wesley, CA, 1969.
- HORNBY, P., SYMON, G., “Tracer studies”, in C. Casselland G. Symon (eds) “Qualitative methods in Organisational Research: A Practical Guide”, Sage, 167-186, London, 1994.
- İLHAN, S., “Bazı Değişkenler Açısından Elazığ’da Girişimci Profili”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 1, s.217–248, 2005.
- JOHNSON, T. L., HAYES, C., “Wanted: Entrepreneurial skills,” *Black Enterprise*, 26/9: 62- 63, 1996.
- KOH, H. C., “Testing Hypotheses Of Entrepreneurial Characteristics A Study Of Hong Kong MBA Students”, *Journal of Managerial Psychology*, Vol:11, No: 3, s.12-25, 1996.
- KURATKO, D. F., HODGETTS, R. M.; “Entrepreneurship: A Contemporary Approach”, 5 th edn., Fort Worth: Harcourt Publishers, 2001.
- KÜÇÜK, O., “Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi”, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005.
- LUBORSKY, M. R., “Qualitative Research in Ageing Research”, CA: Sage, Thousand Oaks, 1994.
- LUCHSINGER, V., BAGBY, D. R., “Entrepreneurship and Intrapreneurship: Behaviors, Comparisons, and Contrasts”, *SAM Advanced Management Journal*, 10-13, 1987.
- MUELLER, S., THOMAS, A. S. (2001), "Culture and Entrepreneurial Potential: A Nine Country Study of Locus of Control and Innovativeness", Florida International University, Miami, National

- Academy of Management, *Journal of Business Venturing*, Volume 16, Issue 1, January 2001, s. 51-75, 2001.
- OECD, “Drivers of Economic Growth: Information Technology, Innovation and Entrepreneurship”, OECD: Paris, 2001
- ÖZKUL, G., DULUPÇU, M. A., “Kişisel Gelişimin Girişimci Tipleri Üzerine Etkisi: Antalya-Isparta İllerinde Bir İnceleme”, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, Cilt 2- Sayı 2, s. 89–92 <http://girisim.comu.edu.tr/dergi/2in2.htm>, 2007.
- SILVE, R., DAVID A., “Entrepreneurial Life”, John Wiley, New York, 1983.
- TÜGIAD, “Ekonomik Kalkınmada Girişimciliğin Önemi Ve Değişen Girişimcilik Nitelikleri”, Simge Ofis Matbaacılık, İstanbul, 1993.
- VAN PRAAG, C. M., VERSLOOT, P. H., “What is the Value of Entrepreneurship? A Review of Recent Research”, *Small Business Economics*, 29(4), pp. 351-382, 2007.
- ZHAO, H., SEIBERT, S. E., HILLS, G. E., “The Mediating Role of Self-Efficacy in the Development of Entrepreneurial Intentions”, *Journal of Applied Psychology*, 90/6: 1265-1272, 2005.